

А.В. Проскурович, ст. гр. УНЗ-11-Б1
Науковий керівник: А.І. Чміль, д.т.н.,
професор Інституту відкритої освіти
ДВНЗ «УМО» НАПН України

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ОСНОВІ ПОТРЕБ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ

***Анотація.** У статті розглядаються шляхи удосконалення управління професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) щодо підготовки кваліфікованих працівників з урахуванням потреб регіонального ринку праці.*

***Ключові слова:** ринок праці, конкуренція, соціально-економічні умови, профорієнтаційна робота, робоче місце, авторитет робітничих професій.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются пути усовершенствования управления профессионально-технических учебных заведений (ПТУЗ) относительно подготовки квалифицированных работников с учетом потребностей регионального рынка труда.*

***Ключевые слова:** рынок труда, конкуренция, социально-экономические условия, профориентационная работа, рабочее место, авторитет рабочих профессий.*

***Annotation.** In the article the ways of improvement of management of vocational professional educational establishments are examined in relation to preparation of skilled employers taking into account the necessities of regional labour market.*

***Keywords:** labour market, competition, social-economical terms, vocational guidance, workplace, authority of workings professions.*

Актуальність. На сучасному етапі ринкової трансформації економіки важливим фактором її стабілізації та подальшого зростання є обґрунтування заходів по підготовці кваліфікованих кадрів з урахуванням регіональних особливостей. Сучасний ринок праці має регіональні відмінності, він формується під впливом поглиблення економічних реформ, внаслідок яких відбуваються суттєві зміни у кількості, структурі зайнятого населення та сферах прикладної праці. Основним із завдань професійно-технічної освіти є підняття авторитету працівника робітничої професії висококваліфікованого та конкурентоспроможного на ринку праці, адже професійне навчання для нашої країни – це структурна перебудова зайнятості, притік нової кваліфікованої робочої сили, стабілізація економічної ситуації на зниження соціальної напруги у суспільстві.

Постановка завдання. За даними Хмельницького обласного центру зайнятості найбільшим попитом продовжують користуватися робітничі професії, проте область відчуває постійний дефіцит у робітничих кадрах та професіях на ринку праці. Управління освіти, науки, молоді та спорту Хмельницької обласної державної адміністрації проводить постійно спільні наради за участю фахівців обласної служби зайнятості та керівників ПТНЗ, під час яких обговорюється замовлення на базі професійно-технічних навчальних закладів, оновлення навчальної бази, підвищення освітнього рівня майстрів та викладачів, професійне навчання за індивідуальними планами та програмами. Особливої актуальності набирає співпраця роботодавців та ПТНЗ, коли підприємство чи організація замовляє кваліфікованих робітників.

Мета статті полягає у дослідженні шляхів удосконалення управління розвитком ПТНЗ на основі потреб регіонального ринку праці, у забезпеченні регіонального ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами.

Аналіз досліджень і публікацій із зазначеної проблеми свідчить про посилену увагу до неї з боку посадовців різних рівнів. Зокрема, сучасні підходи та технології управління професійно-технічними навчальними закладами розглядали Л.І. Даниленко, С.П. Коваленко, А.Р. Козак, В.В. Олійник, Л.М. Петренко, Л.М. Сергєєва; проблеми розвитку професійно-технічної освіти в контексті кадрового забезпечення економіки регіону, розвитку людського капіталу та зайнятості розглянуті в працях І.В. Солдатової, М.І. Хромова, О.А. Грішнєвої, П.М. Кухарчука, Д.М. Стеценка тощо.

Проте, проблема розвитку ПТНЗ на основі потреб регіонального ринку праці є новою і недостатньо висвітленою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неможливо не брати до уваги той факт, що однією з особливостей формування українського ринку праці є те, що він має переважно регіональний пріоритет. Кожний регіон має свій особистий природний, географічний, демографічний, економічний

потенціал. Однак використовувати потенціал кожного регіону на основі однієї загальної для всіх стратегії неможливо. Отже, кожен регіон у своєму розвитку повинен спиратися на свої пріоритетні види економічної діяльності та розвивати їх, для чого, відповідно, потребується робоча сила. Беручи до уваги незадовільний стан ринку праці України в цілому, виникає потреба в аналізі його регіонального аспекту.

Останні дані щодо працевлаштування випускників ПТНЗ свідчать про те, що вони стали однією зі незахищених у соціальному плані груп населення. Однією з причин такого стану є невідповідність освітньо-професійного рівня випускників учбових закладів вимогам ринку праці.

Природно, що на ринку праці, де розгортається конкуренція за робочі місця, виграють найбільш кваліфіковані кадри, які мають конкурентоспроможні професії. За цих умов молодь, частина якої не встигла набутися професії або трудового досвіду – це, зазвичай, випускники шкіл – не є конкурентоспроможною на ринку праці і тому залишається осторонь суспільного виробництва. Тому ж сприяють і об'єктивні соціально-економічні умови, які значною мірою впливають на мотиваційну поведінку молоді, оскільки в даній віковій групі цим змінам не протистоять сталі уявлення про життєві та суспільні цінності. Як наслідок, увагу молоді привертає сфера нерегламентованої діяльності, де можна більше заробити, не маючи професії або відповідної кваліфікації. До того ж ця діяльність не дає молодим людям перспектив для майбутнього утвердження в ринкових умовах.

В умовах зростання вимог до якості робочої сили та з метою зменшення професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці професійно-технічні навчальні заклади Хмельниччини пропонують учнівській молоді та незайнятому населенню отримати робітничі кваліфікації з 112 професій за 18 напрямками і видами господарської діяльності для 6 галузей економіки.

Статистика за останні три роки свідчить про зміну динаміки чисельності незайнятих громадян, які перебували на обліку служби зайнятості, із значним збільшенням незайнятих громадян. Разом з тим встановлено, що потреба у вільних робочих місцях за даний період скоротилась в середньому втричі. Станом на 1 січня поточного року на одне вакантне робоче місце претендують майже 6 осіб із числа незайнятого населення області. Разом з тим, потреба в робітничих кадрах, відповідно до існуючих можливостей навчальних закладів ПТО на ринку праці задовольняє лише третину від загальної кількості вакансій. Це свідчить про невідповідність функцій закладів професійно-технічної освіти потребам ринку праці.

Перспективи розвитку економіки регіону підтверджується зростанням потреб промислового виробництва та зацікавленість роботодавців в працівниках таких професій, як електрогазозварник, верстатник широкого профілю, токар, фрезерувальник, швачка, слюсар-ремонтник, водій автотранспортних засобів.

Проблеми у задоволенні робітничими кадрами визначаються низьким авторитетом робітничих професій. Стимулюючим фактором до професійно-технічної освіти серед учнів, батьків, вчителів є своєчасна інформація про зміну змісту кваліфікованої праці. Важливим елементом інформування батьків та школярів щодо можливостей освітньої мережі є інформаційна робота, що передбачає розроблення «освітньої карти» та інформаційних носіїв (сайти, буклети, листівки, газети, термінали тощо), які створюються з метою більш повного інформування про освітні можливості району, міста, області.

Різнноманітні заходи для випускників шкіл систематично проводять фахівці Хмельницького міського та районних центрів зайнятості. Так, випускники 2011 року на профорієнтаційних уроках були ознайомлені зі стратегією успіху у виборі професії, із формулою вибору професії. Підлітки дізналися про сучасний стан ринку праці, високу конкуренцію на вакантні

посади, про зміни престижності професій, збільшення вимог до професійних вмінь та особистих якостей претендентів. Прослухавши лекцію про стан ринку праці, професії, які користуються на ньому попитом, учні отримують інформацію про навчальні заклади, де можна здобути обрану спеціальність, ознайомлюються із сучасною законодавчою базою стосовно працевлаштування. З метою інформування випускників шкіл про потреби ринку праці, актуальні професії, а також формування позитивної мотивації до набуття робітничих професій, що користуються сталим попитом на ринку праці та забезпечують гарантоване працевлаштування, управлінням освіти і науки спільно з обласним центром зайнятості за участю професійно-технічних навчальних закладів щорічно проводяться Ярмарки та Марафони професій, в яких беруть участь понад 11 тис. учнів загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів області. Формування учнівського контингенту за державним замовленням у ПТНЗ здійснюється на договірній основі з підприємствами, організаціями, а також за індивідуальними угодами з юридичними та фізичними особами. Планові завдання розподіляються за обсягами державного замовлення, напрямами господарської діяльності у межах ліцензійних обсягів з урахуванням пропозицій навчальних закладів, потреб регіонів області. На основі проведених заходів та тесту кожен випускник може визначитись з вибором професії.

Одночасно в планах роботи кожного професійно-технічного навчального закладу на навчальний рік розроблено розділ «Профорієнтаційна робота», у якій визначені заходи, спрямовані на виконання плану прийому учнів. Для цього створюються робочі групи педагогічних працівників, які протягом року працюють в закріплених школах.

Такі заходи в нашому регіоні сприяють механізму підготовки кваліфікованих кадрів та дають можливість проводити постійний, довготривалий контроль та спостереження за станом ринку праці,

поповнення його потрібними кваліфікованими випускниками професійно-технічних навчальних закладів.

Проблема у задоволенні робітничими кадрами ринку праці визначається низьким авторитетом робітничих професій, тому потрібно розробляти ряд факторів для стимулювання розвитку професійно-технічної освіти. Здійснюючи моніторинг ринку праці в м. Хмельницькому та Хмельницькій області, враховуючи нарощування темпів розвитку промисловості, тенденції розвитку малого та середнього бізнесу, розвиток новітніх технологій в сфері металообробки, будівництва та комп'ютеризації можна зробити висновок, що на даний час існують тенденції створення відповідної виробничої та обслуговуючої інфраструктури, зростає потреба в конкурентоспроможних робітничих кадрах.

Враховуючи перспективи майбутнього Хмельниччини, динаміку зростання темпів виробництва та розвиток соціальної сфери, з урахуванням потреб регіону в кваліфікованих робітниках за останні три роки, введені та ліцензовані багато нових робітничих професій в закладах ПТО, що в майбутньому сприятиме задоволенню потреб ринку праці нашого регіону.

Надзвичайно важливими умовами сьогодення є знаходження оптимальної моделі управління системою підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за рахунок ПТНЗ.

Сьогодні відбувається значна динаміка трансформації моделі робітника та вимог до його компетенції. Глобальним явищем стає переміщення попиту на кваліфіковану, компетентну робочу силу. Цього вимагають конкуренція, збільшення долі нестандартних форм зайнятості, стійка тенденція до «вимивання» з виробничого процесу робочих місць низькокваліфікованих працівників і підвищення попиту на робітників визначеного роботодавцями профілю компетентності. В цих умовах робітник високої кваліфікації завжди буде користуватися попитом і зможе успішно конкурувати на ринку праці.

Обрана професія повинна давати широкі можливості для професійного розвитку та змін. Між деякими робітничими професіями, яким навчають в

професійно-технічних навчальних закладах області, існує сумісність у межах професійного напрямку, без витрати великої кількості часу на перекваліфікацію. Так, електрогазозварник та верстатник мають можливість працювати за професіями металообробного та енергетичного напрямів; монтажник санітарно-технічних систем та устаткування – за професіями будівельного напрямку. Варіантів для працевлаштування у таких професіоналів завжди достатньо, до того ж кожен випускник професійно-навчального закладу отримує не одну спеціальність, а декілька.

Система професійно-технічної освіти Хмельниччини взяла на себе завдання – підняти авторитет працівника робітничої професії висококваліфікованого та конкурентоспроможного на ринку праці, адже професійне навчання для нашої країни – це структурна перебудова зайнятості, притік нової кваліфікованої робочої сили, стабілізація економічної ситуації на зниження соціальної напруги у суспільстві. Всією історією, практикою попередніх поколінь доведено, що в найкритичніші моменти, переломні етапи, молодь, її найяскравіші представники виходять на передній план і забезпечують поступальний розвиток прогресу. Їх знання, уміння, прагнення досягнути новітні технології і процеси, сучасні підходи до справи і не переобтяжене політичними догмами минуле – то наш найкращий капітал, майбутнє нашої держави.

Висновки. На сьогоднішній день освітньо-професійний рівень випускників учбових закладів не може повноцінно задовольнити вимоги ринку праці. Проблеми у задоволенні робітничими кадрами визначаються низьким авторитетом робітничих професій. Увагу молоді привертає сфера нерегламентованої діяльності, де можна більше заробити, не маючи професії або відповідної кваліфікації.

Кадрове забезпечення економіки регіону є однією із найважливіших складових загального підвищення ефективності виробництва. Проте, кількість громадян які перебували на обліку служби зайнятості в останні часи постійно збільшується. Необхідна подальша активна робота центрів

зайнятості різних рівнів з майбутніми абітурієнтами та випускниками. Закладам професійно-технічної освіти необхідно обирати оптимальну модель управління системою підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, постійно проводити ретельний моніторинг регіонального ринку праці для визначення перспектив подальшого розвитку, вводити та ліцензувати нові потрібні робітничі спеціальності.

Література

1. Комарова О.А. Особливості кадрової політики в сучасних умовах // Демографія, економіка праці та соціальна політика: Зб. наук. праць. — Вип.5. — Кіровоград: КІСМ, 1998. — Ч.1. — 103-103с.
2. Розпорядження КМ України від 7 грудня 2011 р. N 1237-р «Про затвердження плану заходів на 2012 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року»
3. Петренко Л.М., Козак А.Р., Коваленко С.П. Професійна освіта і навчання в Україні: сучасні технології управління: Методичний посібник / за заг. ред. Петренко Л.М. — Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2011. — 152 с.
4. 11. Гаркавенко Н. Проблеми збалансованості регіональних ринків праці / Н.Гаркавенко // Україна аспекти праці. — 2007. — №4. — С. 40-44.